

OLIV TA'LIM MUASSASALARI INNOVATSION IQTISODIYOTDA DRAYVERI SIFATINING O'RNI

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi
TDIU Kengashi kotibi i.f.d., professor

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida marketing faoliyati samaradorligini boshqarish, ya'ni, marketing boshqaruvida drayver sifati, uni qo'llash va amaliyotga tatbiq etish samaradorligini asoslash kabi muhim masalalar yoritilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalari faoliyatida marketing drayverini baholash va takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, marketing boshqaruvi, ta'lim sifati, marketing faoliyati.

Annotation. this article covers important issues such as managing the effectiveness of marketing activities in the higher education system, that is, the quality of the driver in marketing Management, the justification of the effectiveness of its application and implementation in practice. Proposals and recommendations for assessing and improving the marketing driver in the activities of higher education institutions have also been developed.

Keywords: higher education, marketing management, quality of education, marketing activities.

Аннотация. В данной статье освещаются такие важные вопросы, как управление эффективностью маркетинговой деятельности в системе высшего образования, т. е. качество драйвера в управлении маркетингом, обоснование эффективности его применения и применения на практике. Также разработаны предложения и рекомендации по оценке и совершенствованию маркетингового драйвера в деятельности высших учебных заведений.

Ключевые слова: высшее образование, управление маркетингом, качество образования, маркетинговая деятельность.

XX asrda jahon iqtisodiyotining rivojlanishiga asosiy turtki bergan voqealardan biri ilmiy-texnik inqilob bo'lib, bu jarayonlarning shakllanishida ilm-fan va inno-vatsiyalar muhim ahamiyatga ega. Innovatsiyalar zamonaviy tushuncha sifatida har qanday faoliyatning yangilanishi va o'zgarishi, ba'zi elementlarni rivojlanganlari bilan almashtirish yoki mavjud elementlarni yangilari bilan integratsiya qilishni anglatadi.

Har qanday yangi jarayon, hodisa va tovarlarning yangi sifatga o'tishi innovatsiyalar shaklida amalga oshiriladi yoki bu jarayonlarni innovatsion jarayonlar sifatida talqin qilinadi. Shunday ekan, innovatsiyalar ilm-fan rivojlanishi bilan bog'liq bo'lib, bu jarayonlar amalga oshishi uchun ko'plab tadqiqotlar amalga oshirilishi lozim. Innovatsiyalar mamlakatlarda rivojlanayotgan ehtiyojlar va ishlab chiqarish jara-yonidagi cheklangan imkoniyatlar o'rtasidagi ziddiyatlarni

hal qilish maqsadida amalga oshiriladi. Shu sababli, inson ehtiyojlarining ortib borishi, ularni qondirishning yangi yo'llarini izlashga, mavjud usullarni yaxshilashga olib keladi. Bu iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, cheklangan resurslar sharoitida bu jarayonlarni amalga oshirish majburiy shartga aylanadi. Insonlarni yangi narsalarga intilishi ularning instinktida mavjud bo'lib, bu jarayonlar doimo yangilikka intilib yashashni anglatadi. Shuning uchun ham insoniyat hayotda munosib o'rin egallash uchun doimo yangi narsalarni izlashi, bir joyda turmasligi, boshqalar tomonidan yaratilgan yangiliklardan foydalanishi kerak.

Innovatsiyalar barcha iqtisodiy subyektlarning ishlab chiqarish va tijorat muammolarini hal qilish vositasi sifatida ishlaydi. Ikkinchisining qiziqishi innovatsion faoliyatning yakuniy natijalaridan ta'sirning ulushini olish istagi bilan bog'liq, ko'pincha innovatsiyalarni amalga oshirishdan kelajakdagi foydaning ulushi, ammo ta'sir boshqa shaklda ham bo'lishi mumkin.

Innovatsion jarayon – iqtisodiyot subyektlar tomonidan ilmiy-texnik, tashkiliy, boshqaruv va boshqa yangiliklarni yaratishni o'z ichiga oladi. Bu jarayon iqtisodiyot va jamiyatning modernizatsiya qilinishining asosiy tarkibiy qismi sifatida ko'riladi. O'zbekiston Respublikasining "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonunida "innovatsion faoliyat"

tushunchasi "yangi ishlanmalarni tashkil etish, shuningdek, shlab chiqarish sohasida ularning o'tkazilishi va amalga oshirilishini ta'minlash bo'yicha faoliyat"^[10] sifatida talqin qilingan.

–Ilmiy-texnika taraqqiyoti nuqtayi nazaridan bugungi kunda turli mamlakatlar milliy iqtisodiyotining to'rt bosqichli tarmoq bo'linmasi shakllangan:

–xomashyoni qazib olish va birlamchi qayta ishlash tarmoqlari;

–an'anaviy og'ir (moddiy va mehnat talab qiladigan) sanoat tarmoqlari;

–yuqori texnologiyali tarmoqlar (high tech), nisbatan past moddiy va mehnat zichligi bilan ajralib turadi, lekin qo'shilgan qiymatda ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlarining juda yuqori ulushi;

–dasturiy ta'minotni ishlab chiqish, konsalting va ta'lim kabi "yumshoq" (soft) texnologiyalar (xizmatlar) sohalari^[11].

Iqtisodiyoti yangi, bilimga asoslangan iqtisodiyotga ega mamlakatlarda iqtisodiyotning tarmoq tuzilmasi sanoatning oxirgi ikki guruhi ulushining doimiy o'sishiga qarab o'zgarib boradi^[12].

Ta'lim tegishli bo'lgan yumshoq texnologiyalar sanoatida innovatsion siklning "nomoddiy" komponentlarning bosqichlari kelajakdagi daromadlarga eng katta hissa qo'shuvchi manba hisoblanadi. Ta'lim orqali innovatsion rivojlanishga harakat qilgan mamlakatlar

iqtisodiyotida qo'shilgan qiymatning asosiy elementlari tadqiqot va ishlanmalar jarayonida, samarali boshqaruv jarayonida yaratiladi.

Zamonaviy milliy innovatsion tizim – bu innovatsiyalar rivojlanishini ta'minlovchi tashkiliy, qonunchilik, tarkibiy va funksional komponentlar yig'indisidir. O'zbekiston milliy innovatsion tizimi shakllanish bosqichida va innovatsion faoliyatni amalga oshirish uchun barcha zarur asosiy elementlarga ega mamlakatlardan biridir.^[13] O'zbekistonning katta ustunligi – aholining umumiy ma'lumot darajasi va ilmiy salohiyatning mavjudligidir. O'zbekiston savodxonlik darajasi bo'yicha dunyoning rivojlangan davlatlari bilan bir qatorda turadi. Mustaqillikdan keyingi davrlarda respublikada ilmiy, ilmiy-texnikaviy va innovatsion salohiyatni saqlash va rivojlantirish borasida maqsadli ishlar va ko'plab islohotlar amalga oshirilgan. Jumladan, boshqaruv tizimini takomillashtirish, ilmiy va innovatsion faoliyat uchun me'yoriy-huquqiy bazani kengaytirish va mustahkamlash, shuningdek, oliy ta'lim faoliyatlarini tizimlashtirish va qayta tashkil etish chora-tadbirlari amalga oshirildi. Ishlab chiqarishda innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, axborot-innovatsion infratu-zilmani rivojlantirish, fan talab qiladigan korxonalarni va yuqori texnologiyalar majmuasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratildi. Ilmiy-texnika va ishlab chiqarish sohalaridagi innovatsiyalarni

rag'batlantirish maqsadida tegishli tadbirlar tashkil etildi.

Innovatsion faoliyatning rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi ko'plab omillar mavjud, ular orasida moliyaviy resurslarning taqchilligi, yangi texnologiyalar to'g'risida ma'lumotlarning yetishmasligi, innovatsion infratu-zilmaning rivojlanmaganligi, yangiliklarning yuqori narxi, innovatsion tovarlar va xizmatlarga talabning pastligi, yuqori iqtisodiy xavf, malakali xodimlarning yetishmasligi hamda boshqalar shular jumlasidandir.

Shu munosabat bilan O'zbekistonning innovatsion iqtisodiyotini muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun innovatsion rivojlanishning ikki bosqichini o'z ichiga olgan maqsadli yo'nalishlar belgilangan. 2000-yildan 2010-yilgacha bo'lgan birinchi bosqichda milliy innovatsion tizimning an'anaviy va yangi komponentlarini birlashtirish, innovatsion faoliyat institutlari integratsiya qilish orqali innovatsion rivojlanishning institutsional asoslarini mustahkamlashga qaratilgan ishlar amalga oshirilgan.

Ikkinchi bosqichda esa, 2011-yildan 2017-yilgacha O'zbekiston milliy innovatsion tizimi dunyoning global innovatsion tizimining organik qismiga aylanishi bo'yicha mexanizmlar yaratilgan. O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasida "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 2020-yil 23-sentyabr kuni qabul qilindi. Ushbu qonunda jahon standartlari talablaridan kelib chiqqan holda ta'lim

sohasidagi munosabatlarni tartibga solishning qamrovi kengligi va o'ziga xos xususiyati bilan "Ta'lim to'g'risida"gi avvalgi qonundan tubdan farq qiladi. Shu asosda, masofaviy va inklyuziv ta'lim shakllari joriy qilish belgilangan. Ta'lim muassasalari xorijiy mamlakatlar ta'lim tizimi bilan hamkorlikda qo'shma o'quv markazlarini tashkil etishga ruxsat berildi.^[14] Shu bilan birga, raqobatbardosh texnologik platformalar va klasterlarni yaratishga qaratilgan tizimli innovatsion loyihalarni amalga oshirish muhimdir. Bunda davlat xarajatlarini kamaytirish va innovatsiyalarga xususiylar investitsiyalarni oshirish uchun bilvosita rag'batlantirish vositalaridan foydalanish kerak. Shuningdek, davlat resurslarini cheklangan miqdordagi loyihalarga yo'naltirish va risklarni taqsimlash orqali innovatsion sohada xalqaro hamkorlikni rivojlantirish zarur.

1. O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanishni ta'minlash uchun iqtisodiy, huquqiy va tashkiliy muhitni yaratadigan samarali milliy innovatsion tizimni barpo etishdir.

2. Respublika iqtisodiyotini texnologik modernizatsiya qilishni ta'minlovchi ilmiy-tadqiqot tarmog'ini shakllantirish.

3. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar tomonidan ishlab chiqarilayotgan innovatsion mahsulotlar ulushini kengaytirish.

4. MDH salohiyatini yuqori malakali mutaxassislar va ilmiy kadrlar bilan mustahkamlash.

5. Investitsiyalarni, shu jumladan, xorijiy kapitalni ustuvor innovatsion loyihalarga jalb qilish.

6. Tadbirkorlik faoliyat innovatsion salohiyatini faollashtirish.

7. Innovatsiyalarga to'sqinlik qiluvchi omillar va sharoitlarni doimiy ravishda aniqlash va monitoring qilish jarayonini tashkil etish.

8. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida, shuningdek, innovatsion jarayonning faollashishiga bog'liq bo'lgan faoliyatning boshqa sohalarida asosiy vositalarning yangilanishini tezlashtirish.

2018-2021-yillar davomida O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasida qishloq xo'jaligi, qurilish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida innovatsion va texnologik taraqqiyotni qo'llab-quvvatlash hamda uni rivojlantirish yo'lida sezilarli yutuqlarga erishildi. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi ishlab chiqildi.^[15] Mazkur Konsepsiya asosida oliy ta'lim tizimini va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlarini hisobga olib, fan, ta'lim va ishlab chiqarishni integratsiya qilish orqali ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish maqsadida ishlab chiqildi.

Konsepsiya paradigmadan kelib chiqadi, uning ma'nosi shundaki, global

raqobat sharoitida rivojlangan infratuzilma va innovatsiyalarni ishlab chiqish, tijoratlashtirish va joriy etish institutlariga ega bo'lgan kishi g'olib hisoblanadi. Hozirgi kunda ko'plab mamlakatlar, turli darajalarda moliyaviy-iqtisodiy inqirozning oqibatlarini boshdan kechirmoqda. Shunday vaziyatda, ishlab chiqarishni yangilash va yangi texno-logiyalarni joriy etish orqali raqobatbardosh mahsulotlarni minimal xarajat bilan ta'minlash bo'yicha vaqtida choralar ko'rish, bu muammolardan eng kam yo'qotish bilan chiqishga yordam beradi. Mazkur Konsepsiyada jahon ilmiy-texnik taraqqiyotining tendensiyalari hamda mavjud intellektual va ilmiy-texnik salohiyatni hisobga olgan holda mamlakatni uzoq muddatda innovatsion rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini shakllantirish tamoyillari va amalga oshirish mexanizmlari belgilandi.

Konsepsiyaning maqsad va vazifalarini belgilaydi, milliy innovatsion tizimning (MIT) salohiyati va maqsadlarini, shuningdek 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror o'sish dinamikasini va innovatsion yo'naltirilgan iqtisodiyotni shakllantirishni belgilovchi ilmiy-texnik va innovatsion rivojlanishning asosiy yo'nalishlarini belgilaydi. Konsepsiya orqali mamlakatning o'rta va uzoq muddatli istiqbolda xususiy biznes va fuqarolik jamiyati institutlarining birlashtirish sharoitida milliy innovatsion tizimni modernizatsiya qilish shu asosda

mamlakatda innovatsion faoliyatni faollashtirish, vazifalari va bosqichlarini amalga oshirishni tartibga soluvchi hujjat sifatida O'zbekiston ta'limini xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Ushbu Konsepsiya uzoq muddatli istiqbolda milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish bo'yicha davlat dasturini ishlab chiqish uchun konseptual asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. U fan va texnikaning ustuvor yo'nalishlarini rivojlantirishni ta'minlash, respublikaning mintaqaviy xususiyatlarini hisobga olib, innovatsion salohiyatini oshirish, davlat-xususiy sheriklikni takomillashtirishga qaratilgan.

So'nggi uchinchi bosqichda O'zbekistonda ta'lim sifati va qamrovini oshirish, kadrlar tayyorlash tizimining iqtisodiyot ehtiyojlariga moslashuvchanligini ta'minlash, ilmiy-innovatsion faoliyatni har tomonlama rivojlantirish, shuningdek, mamlakatning innovatsion salohiyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida samarali mexanizmlarni ishlab chiqishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy asoslar yaratilgan va tubdan yangilanishga yo'naltirilgan yo'nalishlar belgilangan.

Mazkur yo'nalishda O'zbekistonda milliy innovatsion tizimni shakllantirish bo'yicha innovatsion ekotizim, o'zaro bog'liq bo'lgan "tubdan yangilovchi" (disruptive), "barqaror" (sustainable) va "samarador" (efficiency) innovatsiyalardan tashkil topgan.

Erishilgan natijalarni tahlil qilganimizda, mamlakat iqtisodiyoti rivojlanish jarayonida bo'lganini ko'rish mumkin, bu esa oliy o'quv yurtlarining innovatsion rivojlanishi uchun qulay sharoitlarni yaratishga imkon bermoqda. Innovatsion rivojlanish faoliyati bo'yicha olib borilgan islohotlar natijasida O'zbekistonda 2017–2022-yillarda qariyb 18 ming innovatsiyalar amalga oshirilgan. Ayniqsa, texnologik innovatsiyalarning ulushi yuqori ekanligi, fundamental ta'lim sohalarining rivojlanib borayotganligini anglatadi (1.3-jadval).

O'zbekiston Respublikasida innovatsion iqtisodiyotni rivojlanish darajasiga erishish uchun oliy ta'lim xizmatlari sohasi ham mutanosib rivojlantirish talaba etiladi. Bunday jarayonda ta'lim nafaqat miqdoriy, balki sifat jihatidan ham rivojlanishi va ta'lim sifatida xalqaro andozalarga moslashtirilishi lozim. O'zbekiston jahon mamlakatlari orasida ta'limni rivojlantirish imkoniyatlari bo'yicha o'ziga xos bo'lgan drayverlarga ega bo'lib, tarixiy shakllangan an'analar, yoshlarni ilmga olishga bo'lgan ishtiyoqining yuqoriligi asosiy omillar hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida joriy qilingan innovatsiyalar soni^[16]

Ko'rsatkichlar	2017 y	2018 y	2019 y	2020 y	2021 y	2022 y
Joriy qilingan innovatsiyalar soni:	2046	2558	4689	4290	4148	3792
texnologik	1946	2482	4427	4011	3936	3409
marketing	62	42	128	202	145	113
tashkiliy	38	34	134	77	67	270

O'zbekistonda demografik ko'rsatkichlar bo'yicha boshqa mamlakatlarga nisbatan yoshlar salmog'ining yuqoriligi, aholining ta'lim olish darajasining boshqa mamlakatlarga nisbatan yuqoriligini inobatga olganda ta'lim xizmatlari bozorida yuqori darajada shakllanayotgan talab mavjudligini asoslaydi. Biroq asosiy muammo ta'lim xizmatlari bozoridagi taklifni cheklanganlik holatlari edi. Bunday muammo O'zbekiston oliy ta'limida olib borilayotgan ta'lim islohotlari asosida so'nggi yillarda (2017-2024-yillar) o'z yechimini topdi. Galdagi asosiy masala sifa-

tida ta'lim va innovatsiyalar uyg'unligini ta'minlashdir. Pullik ta'lim xizmatlarini ko'rsatuvchi O'zbekiston ta'lim muassasalarini yuqori sifatli tashkil etishni ta'minlash bo'yicha yechimlarni izlashda aynan shu jihatlariga e'tibor qaratilishi lozim. Mamlakatda ta'limning uzluksizligi va barcha mulkchilik shaklidagi ta'lim muassasalarining xizmatlari asosida innovatsiyalarni yaratishga alohida e'tibor qaratishni talab etadi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimining ko'p bosqichli tuzilishiga o'tishi mutaxassislarni bosqichma-bosqich tayyorlashni asos qilib olishga qaratilgan. Bu

o'z-garishlar diplomlarning kelajakda konvertatsiya qilinishi va milliy oliy ta'lim tizimining jahon ta'lim tizimiga integratsiya qilish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xususiy ta'limga qaratilayotgan e'tibor davlat ta'lim xarajatlarining pasayishi mamlakatda pullik ta'lim xizmatlarining rivojlanishi va xususiy mulkchilik shaklidagi tijorat ta'lim muassasalari sonining ko'payishi bilan parallel amalga oshirishga imkon beradigan bozor muhitini shakllantirdi. Bu esa, nafaqat davlat, balki nodavlat sektorining ham ta'lim xizmatlarini yo'lga qo'yishga yuqori motiv berdi. Ushbu holatlar O'zbekistonda barcha ta'lim shakllarini qamrab olgan o'ziga xos bo'lgan mintaqaviy ta'lim xizmatlari samarali shakllanishiga olib kelmoqda. Universitetlarning ta'lim xizmatlari uchun mintaqaviy bozorni shakllantirish shartlari 1.6-rasmda aks etgan.

Ta'limning innovatsiyalar yaratishga qaratilishi ta'lim xizmatlari bozorida shakllangan bozor muhiti bilan bog'liq bo'lib, innovatsiyalar bozorining rivojlanish darajasiga va unda faoliyat

Universitetlarning ta'lim xizmatlari uchun mintaqaviy bozorni shakllantirish shartlari.

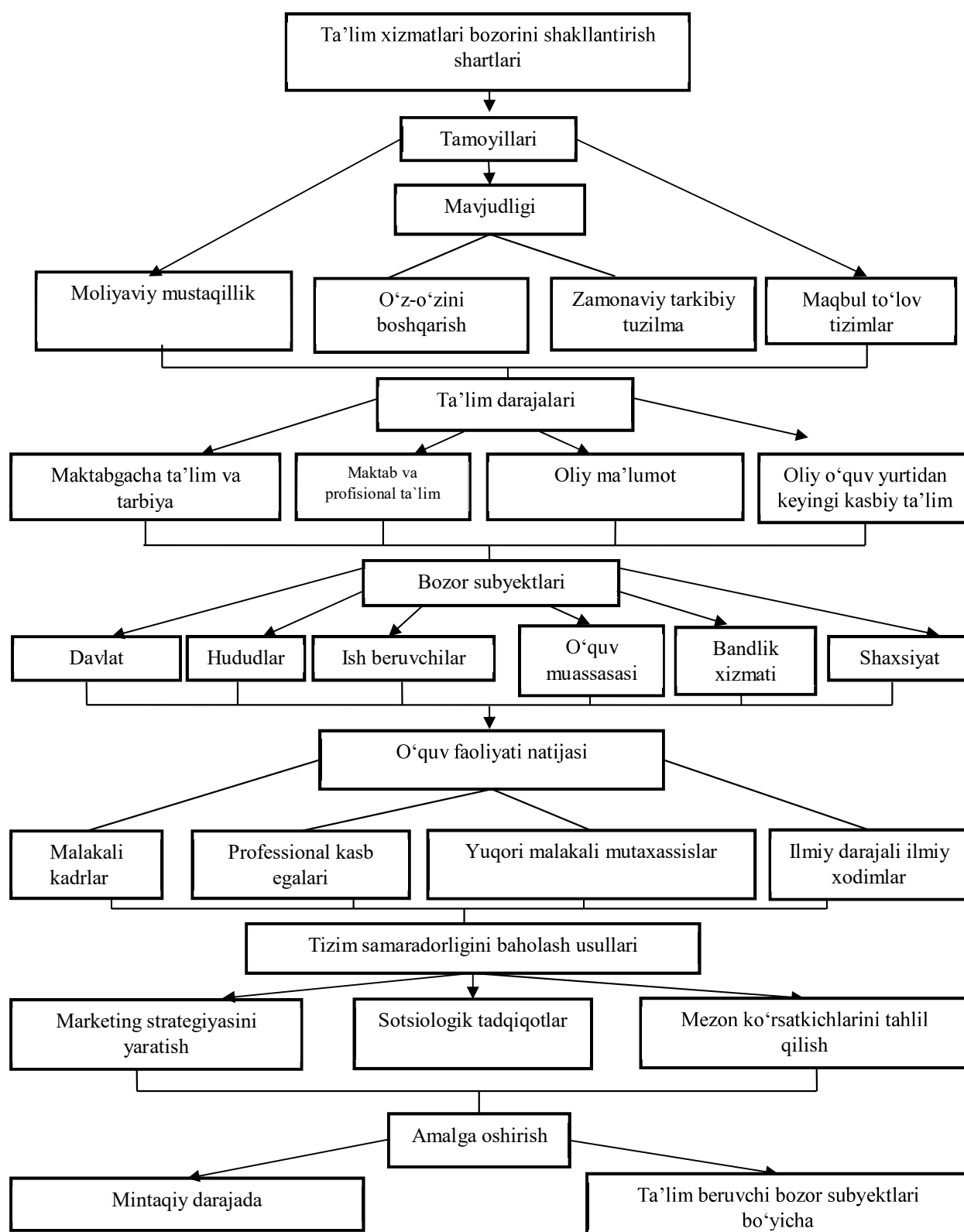
Biroq, zamonaviy olimlarning fikriga ko'ra, ko'plab imtiyozlarni tushuntirishga urinishlar (mamlakatlar, mintaqalar, sanoat, korxonalar) muam-moga noto'g'ri yondashuv tufayli muvaffaqiyatsizlikka uchradi. Demak, M.Porter bu haqida shunday yozadi:

ko'rsatayotgan bozor subyektlarining taklif etayotgan ta'lim natijalariga bog'liq. Shunga ko'ra, ta'lim xizmatlari bozorining keyingi rivojlanish tendensiyalari ta'lim va innovatsiyalar uyg'unligiga qaratilishi lozim.

Ilmiy soha mahsulini moddiy ishlab chiqarishda realizatsiya qilishni ta'minlaydigan ijtimoiy mehnat taqsimotining alohida sohasi va shu bilan birga, milliy iqtisodiyotning innovatsion sohasiga ijtimoiy ishlab chiqarishning alohida ishlab chiqarish bosqichi ajratiladi. Innovatsion soha faoliyatining sharti intellektual mulk va innovatsion faoliyat mahsulotiga egalik qilishdir. Innovatsion sohada alohida ixtisoslashtirilgan moddiy-texnika bazasi shakllantiriladi, innovatsion faoliyatni tashkil etish va boshqarish shakllariga mos keladigan maxsus texnika va usullar to'planadi.

Afzalliklar nuqtayi nazaridan, ingliz iqtisodchisi D.Rikardoning asarlarida topish mumkin. Masalan, uning qiyosiy ustunlik nazariyasiga ko'ra, "...mamlakat mehnat va kapitalning nisbatan past narxiga ega bo'lgan tovarlarni ishlab chiqarishga ixtisoslashishi kerak"^[17].

"...raqobatdagi muvaffaqiyat ishlab chiqarish omillarining o'zi bilan emas, balki ularning qayerda va qanchalik unumli qo'llanilishi bilan belgilanadi". Keyinchalik M.Porter ta'kidlaydiki, "...mamlakatning (mintaqa, tarmoq, korxona) ko'pgina xususiyatlari muayyan strategiyani amalga oshirishni osonlashtiradi yoki aksincha, qiyinlashtiradi.

Bu xususiyatlar firmalarni boshqarish usullarini belgilovchi xulq-atvor normalaridan, mamlakatda (mintaqada, tarmoqda, korxonada) malakali mehnatning ayrim turlarining mavjudligi yoki yo'qligi, ichki bozordagi talabning tabiati hamda belgilangan maqsadlarga qadar turlichadir, mahalliy investorlar va bu mulohazalar qiyosiy ustunlikning neoklassik nazariyasi asosida yotgan mulohazalar bilan hech qanday aloqasi yo'q"[18].

Turli xil iqtisodiy nazariyalarning uslubiy asoslaridan kelib chiqqan holda, innovatsion salohiyat, bizning fikrimizcha, o'zaro bog'liq bo'lgan turli xil manbalar to'plami sifatida ifodalanishi mumkin, ulardan samarali foydalanish innovatsiyalarni amalga oshirishning yagona tizimiga aylanadi.

Innovatsion faoliyatning muhim jihatlaridan biri innovatsion sikldir — bu yangi g'oyalarni qidirishdan ularni amalga oshirishgacha bo'lgan jarayonni o'z ichiga oladi. Innovatsion sikl haqiqatan ham g'oyaning paydo bo'lishidan tortib, uni innovatsiyaga aylantirib, ishlab chiqarishda sinashgacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Bu haqiqiy innovatsion siklni tavsiflaydi, ammo innovatsiyalarning hayot aylanishi, ya'ni yangi texnologiya yoki g'oyaning ishlab chiqarishga joriy qilinishidan boshlab, u eskirgan va foydalanishdan chiqarilgan davrni qamrab oladi.[19]

Innovatsion faoliyat — bu iqtisodiy sohada yangiliklarni ishlab chiqish, tarqatishga qaratilgan maxsus faoliyat turidir. Ushbu jarayon ilmiy va

ishlab chiqarish sohalari o'rtasidagi vositachilik aloqasini ta'minlaydi, ilmiy hamda moddiy ishlab chiqarishni birlashtiradi, ilmiy mahsulotlarni amalda qo'llash orqali iqtisodiy agentlarning texnik-iqtisodiy ehtiyojlarini qondiradi. Boshqacha qilib aytganda, innovatsion faoliyat yangi texnologiyalarni yaratish va samarali foydalanish orqali iqtisodiyotni rivojlantirishdir.

Ilmiy tashkilotlar va universitetlar identifikatorining mumkin bo'lgan mezonlari va ko'rsatkichlari haqida suhbatni boshlasak, biz hech bo'lmaganda har qanday holatda ham bu baholash sanoat korxonasi IF baholashdan farq qilishini tushunamiz. Umuman olganda, oliy ta'lim muassasalarida axborot texnologiyalariga bo'lgan yondashuv ilmiy-tadqiqot institutlaridagi innovatsion faoliyat bilan o'xshashdir. Biroq ilmiy tashkilotlar va universitetlarning innovatsion faoliyatiga bo'lgan munosabat tobora ko'proq "ilmiy va innovatsion faoliyat", deb atalmoqda.

Ilmiy va innovatsion faoliyat (IIF) deganda biz ilmiy faoliyat vositalari yordamida innovatsiyalarni yaratish va takomillashtirishga qaratilgan IFni tushunamiz, ya'ni ilmiy hamda innovatsion faoliyatni ilmiy (yoki asosan ilmiy) tashkilot sharoitida IF deb hisoblash mumkin.

O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion yo'nalishga o'tkazishning o'ziga xos jihati shundaki, global raqobatning kuchayishi yaqin yillarda

hal qilinishi zarur bo'lgan bir qator vazifalarni yuzaga keltiradi:

– jahon innovatsion rivojlanishining eng muhim xususiyati yuqori sifatli yuqori malakali kadrlarning bilimlarning tarqalishini ta'minlaydi;

– bilimlarni tarqatish jarayonida axborot texnologiyalarining roli innovatsion faoliyatning yanada o'sishi uchun tobora dolzarb bo'lib bormoqda;

– Globallashuv kompaniyalarni texnologiyaning yuqori darajalarida innovatsiyalarni ixtisoslashtirish va mahalliyashtirish jarayonlarini rag'batlantiradi.

Yuqoridagilardan xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimini ijtimoiy-iqtisodiy bosh-qarish murakkab jarayon bo'lib, iqtisodiyotning real sektorini bozor tamoyillari asosida tarmoqlarini tashkil etishga nisbatan yanada qiyinroqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-martdagi "Xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilashga oid chora-tadbirlarni tizimlashtirish to'g'risida" PF-5687-sonli Farmoni. lex.uz>ru/docs/-4230916
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 11-iyuldagi "Oliy va o'rta maxsus ta'lim sohasida boshqaruvni isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5763-sonli Farmoni. lex.uz>uz/docs/-4415388
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli Farmoni. lex.uz>docs/-4545884
4. Adilova Z. D., Ismailova S. U. Fan va ta'limni tijoratlashtirishning zamonaviy tendensiyalari va xorijiy tajriba //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №. Special Issue 23. – S. 942-957.
5. Akramov T.A. Avtomobil sanoati korxonalarida marketing strategiyalarini takomillashtirish. 08.00.11 – marketing (iqtisodiyot fanlari). Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. TDIU, Toshkent, 2018-yil.
6. Alderson, W. The Analytic Framework for Marketing. Berkeley, University of California Press, 1958. Pp. 15–31.
7. Anderson P. Marketing, Strategic Planning and the Theory of the firm // Journal of Marketing. 1982. №46. Pp. 15-26
8. Ansoff H.I. New Corporate Strategy. NY, John Wiley and Sons, 1988.
9. Bagozzi R.P. Marketing as Exchange // Journal of Marketing. 1975, №39 (4). Pp. 32-39.
10. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.07.2020-y., 03/20/630/1101-son; Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 16.01.2024-y., 03/24/896/0037-son.
11. Удальцова Н. Л., Кожанов Е. Н., Горбулина Д. В. Инновационный успех Японии: миф или реальность? //Вопросы инновационной экономики. – 2015. – Т. 5. – №. 2. – С. 37-46.
12. Арзакова О.Н., Агаркова Г.А., Кормышев В.М. Управление финансовыми ресурсами государственного вуза в рыночных условиях.//<http://www/ustu.ru>.
13. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998-yil 28-yanvardagi "Kadrlar tayyorlash sohasida ta'lim xizmatlari va marketingi bozorini jadal shakllantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 48-son qarori. lex.uz>docs/-741669

14. <https://yuz.uz/news/oliy-talim> -xalqning-kelajagini-belgilab-beradi.
15. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi (O'zR Prezidentining 08.10.2019-y. PF-5847-son Farmoni.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlari asosida tayyorlangan.
17. Щербакова Л.Н., Щербаков А.И. Новые формы финансирования как составная часть модернизации системы высшего образования. //Экономика образования.2005, №4. с.45-47.
18. Портер М.Управление знаниями в корпорациях. /Под ред. Б.З.Мильнера. –М.:Дело, 2006. 304 с.
19. Slaughter. S. Academic capitalism. Politics, Policies, and the Entrepreneurial University/S. Slaughter, L.L. Leslie. –Baltimore, MA: The John Hopkins University Press, 1997.